

A V I Z
asupra proiectului de lege pentru completarea art.81 alin.(1)
din Constituția Republicii Moldova

nr. 1 din 03.04.2008

Monitorul Oficial nr.74-75/6 din 11.04.2008

* * *

În numele Republicii Moldova,

Curtea Constituțională în componența:

Dumitru PULBERE - președinte, judecător-raportor

Alina IANUCENCO - judecător-raportor

Victor PUȘCAȘ - judecător

Elena SAFALERU - judecător

Valeria ȘTERBEȚ - judecător

Ion VASILATI - judecător

cu participarea grefierului Victoria Botnariuc-Trelea, deputatului în Parlament Dumitru Diacov, unul din autorii sesizării, reprezentantului permanent al Parlamentului la Curtea Constituțională Ion Mîțu, în conformitate cu prevederile art.135 alin.(1) lit.c) și art.141 alin.(1) lit.b) din Constituție, art.4 alin.(1) lit.c) din Legea cu privire la Curtea Constituțională, art.4 alin.(1) și art.16 alin.(1) din Codul jurisdicției constituționale, a examinat în ședință plenară publică sesizarea deputaților în Parlament Dumitru Diacov, Dumitru Ivanov, Valentina Buliga, Marcel Raducan, Oleg Țulea, Valeriu Guma, Efim Agachi, Lora Grosu, Vitalia Pavlicenco, Valentina Cușnir, Ion Neagu, Zoia Jalbă, Gheorghe Susarenco, Vladimir Filat, Valentina Stratan (Golban), Serafim Urechean, Alexandru Oleinic, Ion Guțu, Anatol Țăranu, Valeriu Cosarciuc, Iurie Bolboceanu, Ion Pleșca, Anatolie Onceanu, Vasile Colța, Vasile Grozav, Leonid Bujor, Alexandru Lipcan, Vladimir Ciobanu, Vladimir Braga, Ivan Banari, Dumitru Braghiș, Vasile Pîntea, Oleg Serebrian, Igor Klipii, Vasile Balan, Veaceslav Untilă pentru avizarea proiectului de lege privind completarea art.81 alin.(1) din Constituție.

Prin decizia Curții Constituționale din 26 noiembrie 2007 sesizarea a fost acceptată spre examinare în fond.

În procesul examinării preliminare a sesizării Curtea Constituțională a solicitat puncte de vedere Parlamentului, Președintelui Republicii Moldova, Guvernului, Ministerului Justiției, Institutului de Istorie, Stat și Drept al Academiei de Științe a Republicii Moldova.

Curtea Constituțională, avînd competența de a se pronunța asupra inițiativelor de revizuire a Constituției, examinînd sesizarea grupului de deputați, proiectul de lege anexat, audiind informația judecătorilor-raportori și argumentele participanților la ședință,

A CONSTATAT:

1. La 25 octombrie 2007 un grup de 36 de deputați în Parlament, în baza art.141 alin.(1) lit.b) din Constituție, a depus spre avizare la Curtea Constituțională un proiect de lege pentru completarea art.81 alin.(1) din Constituția Republicii Moldova cu următoarea prevedere: “Pe perioada exercitării mandatului Președintele Republicii este obligat să-și suspende activitatea în partidele politice și organizațiile politice”.

2. Autorii inițiativei de revizuire a Constituției argumentează necesitatea operării acestei completări prin înțelegerea la care au ajuns formațiunile politice în cadrul dialogului politic purtat în campania electorală din 2005 privind suspendarea calității de membru al partidului politic de către persoana care va fi aleasă în funcția de Președinte al țării.

Autorii proiectului de lege susțin că “importanța realizării acestei înțelegeri vine din conștientizarea unui adevăr fundamental ce ține de modelul parlamentar de structurare a puterii, adoptat și fixat în Legea Supremă a Republicii Moldova”.

Calitatea de membru sau de conducător al unui partid, în opinia lor, împiedică Președintele țării să-și îndeplinească funcția de garant al stabilității și echilibrului proceselor social-politice, de arbitru imparțial, îl determină să se plaseze în procesul politic de partea formațiunii sale. Țările cu tradiții democratice veritabile, susțin ei, stipulează expres în Constituție interdicția pentru Președintele țării de a ocupa o altă funcție politică, inclusiv de partid.

3. Examinînd proiectul de lege prin prisma atribuției stipulate de art.135 alin.(1) lit.c) din Constituție, în baza căreia Curtea Constituțională se pronunță prin aviz asupra inițiativelor de revizuire a Constituției, Curtea reține următoarele.

Potrivit art.141 alin.(1) lit.b) din Constituție, revizuirea Legii Supreme poate fi inițiată de un număr de cel puțin o treime de deputați în Parlament. Avînd în vedere că Parlamentul Republicii Moldova este compus din 101 deputați, iar inițiativa de revizuire a Constituției provine de la 36 de deputați în Parlament, care reprezintă mai mult de o treime din numărul deputaților, Curtea constată că sesizarea întrunește condiția formală cumulativă impusă de dispoziția constituțională precitată.

4. Raportat la art.142 alin.(1), potrivit căruia dispozițiile privind caracterul suveran, independent și unitar al statului, precum și cele referitoare la neutralitatea permanentă a statului, pot fi revizuite numai cu aprobarea lor prin referendum, cu votul majorității cetățenilor înscrși în listele electorale, și art.142 alin.(3) din Legea Supremă, în sensul căruia Constituția nu poate fi revizuită pe durata stării de urgență, de asediu și de război, proiectul de lege pentru completarea art.81 alin.(1) din Constituție se înscrie în limitele revizuirii impuse de dispozițiile constituționale.

5. Analizînd proiectul de lege sub aspectul conformității cu dispozițiile art.142 alin.(2) din Constituție, care statuează că nici o revizuire nu poate fi făcută, dacă are ca rezultat suprimarea drepturilor și libertăților fundamentale ale cetățenilor sau a garanțiilor acestora, și raportîndu-l la dispozițiile cuprinse în art.1 alin.(3), art.5 alin.(1), art.15, art.16 alin.(2), art.32 alin.(1) și art.41 alin.(1) din Constituție, Curtea reține următoarele.

Proiectul de lege constituțională prevede incompatibilitatea calității de Președinte al țării cu apartenența la un anumit partid sau organizație politică pe perioada exercitării mandatului.

Potrivit art.1 alin.(3) din Constituție, Republica Moldova este un stat de drept, democratic, în care demnitatea omului, drepturile și libertățile lui, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și pluralismul politic reprezintă valori supreme și sînt garantate.

Art.5 alin.(1) din Constituție statuează că democrația în Republica Moldova este exercitată în condițiile pluralismului politic.

Pluralismul politic presupune posibilitatea cetățenilor statului de a-și realiza dreptul la libertatea de opinii politice prin intermediul formațiunilor politice în care se pot asocia.

În contextul dispozițiilor constituționale enunțate, semnificația statului de drept implică garantarea funcționării democrației și a pluralismului politic, inclusiv asigurarea libertății de opinie și a exprimării, a dreptului la asociere în partide și în alte organizații social-politice, care sînt parte inalienabilă a drepturilor și libertăților fundamentale ale omului proclamate de Declarația Universală a Drepturilor Omului, consfințite și garantate de Constituția Republicii Moldova.

Pentru realizarea exigențelor statului de drept, este necesară respectarea unui șir de reguli, printre care: consacrarea, garantarea și exercitarea efectivă a drepturilor și libertăților fundamentale, aceasta însemnînd că statul trebuie să asigure fiecărui om posibilitatea reală de a se bucura de toate drepturile și libertățile fundamentale.

Art.32 alin.(1) din Constituție garantează oricărui cetățean libertatea gîndirii, a opiniei, precum și libertatea exprimării în public prin cuvînt, imagine sau prin alt mijloc posibil.

Libertățile garantate de norma constituțională enunțată pot fi realizate atît personal, cît și prin intermediul partidelor sau al altor formațiuni social-politice, în care cetățenii se pot asocia.

Astfel, potrivit art.41 alin.(1) din Constituție, cetățenii se pot asocia liber în partide și în alte organizații social-politice. Ele contribuie la **definirea și la exprimarea voinței politice a cetățenilor** și, în condițiile legii, participă la alegeri.

Legea privind partidele politice nr.294-XVI din 21 decembrie 2007¹ stipulează în art.1 alin.(1) și alin.(2) că partidele politice sînt asociații benevole ale cetățenilor Republicii Moldova, care, prin activități comune și în baza principiului liberei participări, contribuie la conceperea, exprimarea și realizarea voinței lor politice. Fiind institute democratice ale statului de drept, ele promovează valorile democratice și pluralismul politic, contribuie la formarea opiniei publice, participă prin înaintarea și susținerea candidaților la alegeri și la constituirea autorităților publice, stimulează participarea cetățenilor la alegeri, participă, prin reprezentanții lor, la exercitarea în mod legal a puterii în stat.

¹ M.O., 2008, nr.42-44, art.119

Așadar, una din căile de accedere a cetățenilor la guvernare pentru realizarea unor idealuri etice și sociale sînt partidele politice, care au devenit un atribut indispensabil al sistemului politic din Republica Moldova și reprezintă o formă de asociere esențială pentru buna funcționare a democrației. Partidele și alte organizații social-politice sînt egale în fața legii în drepturile și în responsabilitățile lor față de societate. Drept confirmare a acestui fapt sînt alegerile pentru Parlamentul Republicii Moldova, în cadrul cărora, începînd cu anul 1998, toți deputații au fost aleși în baza listelor de partid.

Abilitarea persoanei cu un drept în funcție de opinia și apartenența sa politică contravine principiilor universalității și egalității, statuate de art.15 și art.16 alin.(2) din Constituție.

Universalitatea recunoașterii și apărării drepturilor omului, consacrată în art.15 din Constituție, impune același tratament față de toți cetățenii, care, potrivit art.16 alin.(2) din Legea Supremă, sînt egali în fața legii și a autorităților publice, fără deosebire de rasă, naționalitate, origine etnică, **apartenență politică** etc. Prin urmare, ca cetățean al Republicii Moldova, șeful statului are dreptul de a deține această funcție, indiferent de apartenența sa politică.

Curtea observă că acordul încheiat între formațiunile politice cu privire la funcția de Președinte al Republicii, invocat de către autorii sesizării în argumentarea proiectului de lege, nu are relevanță sub aspect constituțional.

În ceea ce privește afirmația autorilor proiectului de lege că “atunci cînd Președintele țării este membru de partid și, cu atît mai mult, exercită funcție de partid, el este tentat să se implice în dialogul politic în mod părtinitor”, Curtea menționează că aceasta este combătută de dispozițiile Legii Supreme, care prevăd, ca garanții împotriva oficializării oricărui partid politic, că partidele și alte organizații social-politice sînt egale în fața legii și nici o ideologie nu poate fi instituită ca ideologie oficială a statului (art.5 alin.(2) și art.41 alin.(2)).

În afară de aceasta, art.41 alin.(7) din Constituție stipulează expres că funcțiile publice ai căror titulari nu pot face parte din partide se stabilesc prin lege organică. Legea organică a serviciului public nr.443-XIII din 04.05.95 (republicată în “Monitorul Oficial” din 09.12.2005, pag.9) nu stipulează incompatibilitatea funcției de Președinte al Republicii Moldova cu calitatea de membru de partid (Anexa nr.4 “Funcțiile de demnitate publică”).

Locul și rolul Președintelui Republicii sînt strict determinate de Constituție.

Prevederile constituționale cuprinse în art.77 stipulează că Președintele Republicii este șeful statului, reprezintă statul și este garantul suveranității, independenței naționale, al unității și integrității teritoriale a țării. Obligativitatea de a respecta aceste deziderate și de a demonstra devotament față de întreaga națiune sînt consfințite în jurămîntul pe care-l depune Președintele țării în fața Parlamentului și a Curții Constituționale, în conformitate cu prevederile art.79 alin.(2) din Constituție.

Constituția atribuie Președintelui Republicii un șir de împuternici importante în diverse domenii, care determină participarea sa nemijlocită la formarea puterilor în stat și intervenția reală în procesul politic.

Astfel, art.78 din Constituție abilitază Președintele Republicii cu dreptul de a dizolva Parlamentul și de a stabili data alegerilor în noul Parlament, în cazul în care succesorul său nu poate fi ales.

Conform art.85 alin.(1) din Constituție, Președintele Republicii poate dizolva Parlamentul și în cazul imposibilității formării Guvernului sau al creării de dificultăți la adoptarea legislației.

Potrivit dispozițiilor constituționale cuprinse în art.86, Președintele Republicii poartă tratative și ia parte la negocieri, încheie tratate internaționale în numele Republicii Moldova și le prezintă, în modul și în termenul stabilit prin lege, spre ratificare Parlamentului, exercită atribuții importante în domeniul relațiilor diplomatice.

Art.87 din Constituție prevede că Președintele Republicii este comandantul suprem al forțelor armate și are un șir de atribuții în acest domeniu.

În condițiile stipulate de art.98 din Legea Supremă, Președintele Republicii desemnează candidatul la funcția de Prim-ministru, numește Guvernul. În caz de remaniere guvernamentală sau de vacanță a funcției, Președintele Republicii revocă și numește, la propunerea Prim-ministrului, unii membri ai Guvernului.

Potrivit art.116 alin.(2) din Constituție, judecătorii instanțelor judecătorești se numesc în funcție de Președintele Republicii, la propunerea Consiliului Superior al Magistraturii.

De menționat că, potrivit dispozițiilor constituționale ale articolului 89, în cazul săvîrșirii unor fapte prin care încalcă prevederile Constituției, Președintele Republicii poate fi demis de către Parlament.

În contextul argumentelor expuse în nota informativă, Curtea remarcă că astfel de state, ca SUA, Franța, Italia, Austria, Letonia, Cehia ș.a., care au o democrație avansată, partide politice puternice și diferite sisteme de alegere a Președintelui, nu stipulează în Constituție incompatibilitatea funcției de Președinte al țării cu activitatea în partidele politice și acest fapt nu influențează calitatea democrației și a pluralismului politic în aceste state.

Curtea observă că Constituția Republicii Moldova, ca Lege Supremă, prin conținutul său amplu, consfințește principiile fundamentale ale vieții economice, politice, sociale și juridice a statului. Modificarea și completarea ei este oportună doar în cazul în care anumite prevederi constituționale devin un impediment în garantarea și realizarea acestor principii. Calitatea de membru al unui partid politic nu împiedică Președintele țării să asigure stabilitatea și echilibrul proceselor social-politice.

Așadar, proiectul de lege constituțională pentru completarea art.81 alin.(1) din Constituție cu norma privind obligativitatea Președintelui Republicii de a-și suspenda activitatea în partidul sau organizația politică pe perioada exercitării mandatului nu corespunde rigorilor art.142 alin.(2) din Constituție. Norma propusă pentru a fi introdusă în Constituție este de natură să conducă la suprimarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului și cetățeanului garantate de art.32 alin.(1) și art.41 alin.(1) din Constituția Republicii Moldova.

Pentru considerentele expuse și având în vedere că, potrivit art.141 alin.(2) din Constituție, proiectele de legi constituționale se prezintă Parlamentului numai cu avizul Curții Constituționale, în temeiul art.26 alin.(1) din Legea cu privire la Curtea Constituțională, art.61 alin.(1) și art.63 alin.(1) lit.a) din Codul jurisdicției constituționale, Curtea Constituțională, cu votul a *cinci* judecători, pronunță următorul

AVIZ:

1. Inițiativa de revizuire a Constituției provenind de la 36 de deputați în Parlament este conformă prevederilor art.141 alin.(1) lit.b) din Constituție și, împreună cu avizul Curții Constituționale, poate fi înaintată Parlamentului.

2. Proiectul de lege constituțională pentru completarea art.81 alin.(1) din Constituție cu propoziția: “Pe perioada exercitării mandatului Președintele Republicii Moldova este obligat sa-și suspende activitatea în partidele politice și organizațiile politice” contravine dispozițiilor constituționale ale art.142 alin.(2).

3. Prezentul aviz este definitiv, nu poate fi supus nici unei căi de atac, intră în vigoare la data adoptării și se publică în “*Monitorul Oficial al Republicii Moldova*”.

PREȘEDINTELE CURȚII CONSTITUȚIONALE   Dumitru PULBERE

Chișinău, 3 aprilie 2008.

Nr.1.

OPINIE SEPARATĂ

**expusă în temeiul art.27 alin.(5) din Legea cu privire la Curtea
Constituțională și art.67 din Codul jurisdicției constituționale**

Curtea Constituțională a dat aviz negativ proiectului de lege pentru completarea art.81 alin.(1) din Constituție, inițiat de un grup de 36 de deputați.

Nu pot fi de acord cu concluziile colegilor mei atât în ceea ce privește aspectul formal, cât și aspectul material al proiectului de lege.

Concluzia Curții asupra aspectului formal al proiectului de lege este expusă în pct.1 al dispozitivului avizului, prin care Curtea a recunoscut conformitatea inițiativei de revizuire cu dispozițiile constituționale ale art.141 și a decis că aceasta “poate fi prezentată Parlamentului”.

Însă alin.(2) art.141 din Constituție prevede următoarele: “Proiectele de legi constituționale vor fi prezentate Parlamentului *numai împreună cu avizul Curții Constituționale, adoptat cu votul a cel puțin 4 judecători.*” Din analiza textuală a acestei norme constituționale rezultă fără echivoc că este vorba de proiectele *avizate pozitiv* de Curtea Constituțională. Prin urmare, subiecții cu dreptul de inițiativă de revizuire a Constituției prezintă Parlamentului numai proiecte de legi care nu contravin Constituției, votate de cel puțin 4 judecători, nicidecum cele avizate negativ.

În sensul criticii formulate aici, drept confirmare servește practica anterioară a Curții Constituționale de interpretare a normei cuprinse în alin.(2) art.141 din Constituție¹.

¹ Avizul nr.1 din 17.03.97 "Asupra proiectului de lege constituțională privind modificarea unor articole din Constituția Republicii Moldova". M.O., 1997, nr.21, art.10

Avizul nr.1 din 10.06.98 "La inițiativa de completare a art.73 din Constituția Republicii Moldova". M.O., 1998, nr.56-59, art.25.

Avizul nr.1 din 09.02.99 "Asupra proiectului de lege constituțională privind modificarea unor articole din Constituția Republicii Moldova". M.O., 1999, nr.19-21, art.11

Avizul nr.3 din 11.05.99 "Asupra proiectului de lege constituțională pentru modificarea art.127 din Constituția Republicii Moldova". M.O., 1999, nr.53-54, art.35

Avizul nr.1 din 12.02.2002 "Asupra proiectului de lege pentru modificarea și completarea Constituției Republicii Moldova". M.O. 2002, nr.27-28, art.2

Avizul nr.2 din 30.07.2002 "Asupra inițiativei de revizuire a Constituției". M.O. 2002, nr.115-116, art.22

Partea materială a avizului se compune din aspectul jurisdicțional și cel politic. Aspectul jurisdicțional vizează problemele de drept privind oportunitatea proiectului de lege constituțională. Acest aspect implică, **în primul rând**, analiza corespunderii formale a proiectului de lege cu dispozițiile art.141 din Constituție. Cu deducția Curții asupra analizei sub raportul prevederilor alin.(1) art.141 din Constituție, expusă în pct.1 din dispozitiv, sînt de acord, cu excepția, bineînțeles, a sintagmei "poate fi prezentată Parlamentului".

În al doilea rînd, Curtea Constituțională a analizat proiectul de lege sub raportul dispozițiilor constituționale privind limitele de revizuire a Constituției și a ajuns la concluzia, după părerea mea, eronată că proiectul de lege încalcă alin.(2) art.142 din Constituție, susținînd că "**Abilitarea persoanei cu un drept în funcție de opinia și apartenența sa politică contravine principiilor universalității și egalității, statuate în art.15, art.16 alin.(2) din Constituție**".

Din afirmația Curții se desprinde ideea că Președintele Republicii Moldova trebuie să beneficieze de un tratament egal cu toți cetățenii țării, astfel încît el să poată fi membru de partid, să dispună de dreptul și, evident, de obligația statutară de a promova ideologia formațiunii sale politice, de a ocupa o funcție de conducere în aceasta etc.

Sînt de părere că prevederile art.1 alin.(3), art.5 alin.(1), art.16 alin.(2), art.32 alin.(1) și art.41 alin.(1) din Constituție, invocate de Curte, trebuiau să fie interpretate în alt mod. Egalarea Președintelui Republicii Moldova, afit în drepturi, cît și în responsabilități, cu toți cetățenii este incorectă. În comparație cu ceilalți funcționari ai statului, Președintele Republicii Moldova dispune de imunitate deplină, atît în timpul exercitării mandatului, cît și după expirarea lui.

Conform Constituției, șeful statului deține trei funcții importante: **de reprezentare, de garant al statului și al Constituției și de mediere**. Marcate de o semnificație majoră pentru întreaga societate, majoritatea atribuțiilor exercitate de Președintele Republicii Moldova se deosebesc de atribuțiile altor persoane învestite cu demnitate publică. Astfel, deși Republica Moldova, după regimul politic, este parlamentară, nici Președintele Parlamentului, nici Prim-ministrul nu exercită **unipersonal** atribuții atît de importante ca Președintele. Astfel, potrivit Legii Supreme, Președintele Republicii Moldova convoacă sesiuni extraordinare, desemnează candidaturi la funcția de Prim-ministru, efectuează remanieri guvernamentale, negociază și încheie tratate internaționale, este comandantul suprem al forțelor armate, promulgă legile, îndeplinește alte atribuții, de remarcat - mult mai largi decît cele expuse în aviz.

Realizarea celor trei funcții poate fi încredințată numai unui arbitru național, deoarece ele vizează întregul popor, dar nu doar membrii unui partid. Din aceste considerente funcția de șef al statului nu poate fi echivalată cu funcțiile exercitate de alți cetățeni și funcționari. Șeful statului are nu numai privilegiile exprimate prin imunitate deplină și garanții materiale și sociale speciale, dar și responsabilități și restricții sub formă de incompatibilități, la care este supus și la care ulterior poate fi supus de către constituanta legislativă.

Odată cu constituirea statalității și proclamarea suveranității², prin Decretul cu privire la puterea de stat³ s-a reglementat că "în R.S.S. Moldova nu se admite:

- **cumularea funcțiilor de conducere în organele puterii din stat și administrației de stat cu orice alt post în organizațiile de stat și cooperatiste, în partidele politice și în organizațiile și mișcările social-politice;**

- sistemul conducerii de partid și conducerii politice de altă natură în organele de stat și de ocrotire a normelor de drept, în organele securității statului, în formațiunile militare și militarizate, la întreprinderi, instituții și organizații;

- apartenența judecătorilor și altor lucrători ai organelor de stat pentru ocrotirea normelor de drept la partidele politice și la mișcările social-politice.”

² Declarația suveranității Republicii Sovietice Socialiste Moldova. Veștile nr.8 din 23.06.1990, art.192.

³ Veștile nr.8 din 27.07.1990, art.209

Conceptual, aceste restrângeri și incompatibilități trebuiau să fie reglementate prin lege, după cum prevede art.41 alin.(7) din Constituție. Pentru membrii Curții de Conturi⁴, membrii Comisiei Electorale Centrale,⁵ judecători,⁶ lucrătorii organelor securității statului,⁷ colaboratorii Serviciului de Protecție și Pază de Stat,⁸ membrii Consiliului de administrare al Comisiei Naționale a Pieței Financiare,⁹ colaboratorii Serviciului de Informații și Securitate,¹⁰ militari,¹¹ ofițerii de urmărire penală,¹² ofițerii de informații și securitate¹³ și alte categorii legislația prevede incompatibilitatea funcției deținute cu apartenența la un partid politic.

⁴ Legea nr.312-XIII din 08.12.94 “Privind Curtea de Conturi”, M.O., 1995, nr.7, art.77

⁵ Legea nr.1381-XIII din 21.11.1997 “Codul Electoral”, M.O., 1997, nr.81, art.667

⁶ Legea nr.544-XIII din 20.07.1995 “Cu privire la statutul judecătorului”, M.O., 1995, nr.59-60, art.664

⁷ Legea nr.619-XIII din 31.10.1995 “Privind organele securității statului”, M.O., 1997, nr.10-11, art.115

⁸ Legea nr.1457-XIV din 28.01.1998 “Cu privire la Serviciul de Protecție și Pază de Stat”, M.O., 1998, nr.12-13, art.54

⁹ Legea nr.192-XIV din 12.11.1998 “Privind Comisia Națională a Pieței Financiare”, M.O., 1999, nr.22-23, art.91

¹⁰ Legea nr.753-XIV din 23.12.1999 “Privind Serviciul de Informații și Securitate al Republicii Moldova”, M.O., 1999, nr.156, art.764

¹¹ Legea nr.162-XVI din 22.07.2005 “Cu privire la statutul militarilor”, M.O., 2005, nr.129-131, art.618

¹² Legea nr.333-XVI din 10.11.2006 “Privind statutul ofițerului de urmărire penală”, M.O., 2006, nr.195-198, art.918

¹³ Legea nr.170-XVI din 19.07.2007 “Privind statutul ofițerului de informații și securitate”, M.O., 2007, nr.171-174, art.667

Potrivit avizului emis de Curte, proiectul de lege încalcă dreptul constituțional al Președintelui Republicii Moldova de a face parte dintr-un partid politic sau organizație social-politică. În legătură cu această concluzie a Curții apare o întrebare firească: cum rămîne cu respectarea aceluiași drept a sute de persoane care dețin funcțiile enumerate mai sus? Răspunsul îl găsim în art.54 din Constituție, care consacră caracterul excepțional al restrîngerii exercițiului unor drepturi sau libertăți. Acest articol permite restrîngerea exercițiului unor drepturi sau libertăți pentru anumite persoane, în scopuri care implică asigurarea protecției unor valori sociale și umane incontestabile: drepturile, libertățile și demnitatea altor persoane, securitatea națională ș.a. Astfel, proiectul, care permite restrîngerea dreptului Președintelui țării de a fi membru de partid, urmărește garantarea aceluiași drept al altor persoane, fiindcă, în exercițiul funcției, Președintele Republicii Moldova deține pîrghii reale pentru favorizarea ideologiei partidului său și limitarea, prin aceasta, a ideologiilor altor partide politice. Proiectul de lege constituțională corespunde alin.(4) art.54 din Constituție, pentru că nu obligă Președintele să-și părăsească partidul, ci doar să-și suspende activitatea în el pe durata mandatului. O astfel de interpretare este în concordanță cu practica anterioară a Curții Constituționale¹⁴.

¹⁴ HCC nr.21 din 20.09.2007, M.O., 2007, nr.153-156, art.18;

HCC nr.10 din 19.02.2002, M.O., 2002, nr.33-35, art.3;

HCC nr.18 din 29.06.2004, M.O., 2002, nr.108-111, art.19 ș.a.

În această ordine de idei consider eronată invocarea în aviz a Legii serviciului public. Anexa nr.4 la această lege cuprinde doar lista funcțiilor de demnitate publică, dar nu și statutele acestora. Alin.(3) art.3 din Legea serviciului public stipulează expres că “acțiunea prezentei legi nu se extinde asupra Președintelui Republicii Moldova”. O restrîngere în sensul proiectului de lege poate fi stabilită prin Legea

nr.1111-XIII din 20.02.1997 “Privind asigurarea activității Președintelui Republicii Moldova”¹⁵ sau prin altă lege cu privire la statutul Președintelui Republicii Moldova.

¹⁵ M.O., 1997, nr.16-17, art.180

Consider neîntemeiată și referirea Curții la practica SUA, Franței, Italiei și altor state. Aceste state nu au stipulat expres în Constituție incompatibilitatea funcției de Președinte cu cea de membru de partid, însă unele state au consacrat o astfel de prevedere în acte normative sau cutume constituționale.

Vom accentua că problema în cauză necesită a fi studiată prin prisma sistemului de guvernare: prezidențial, precum sînt SUA și aproape toate statele din America Latină ș.a. și în care șeful de stat este de asemenea șeful guvernului; semiprezidențial - Franța, Finlanda, Austria, Portugalia, Polonia, România; parlamentar - Grecia, Germania, Elveția, Suedia, Republica Moldova etc., în care șeful de stat îi revine rolul de mediator. Astfel, admisibilitatea apartenenței șeful de stat la un partid sau a deținerii de către acesta și a funcției de lider de partid depinde de sistemul constituțional de guvernare existent în stat.

În al treilea rînd, în practica mondială și îndeosebi în cea europeană se atestă tendința ca Președintele, imediat după depunerea jurămîntului, să se retragă din rîndurile partidului său. În acest sens este elocvent gestul Președintelui Franței, Nicolas Sarkozy. Deși Constituția Franței nu-l obligă să renunțe la calitatea de lider de partid, la 14 mai 2007, după inaugurarea sa, el a prezentat partidului său “Uniunea pentru o Mișcare Populară” o declarație, din care citez:

“Președintele republicii trebuie să fie omul națiunii, și nu omul partidului.

...În momentul în care am fost ales Președinte al republicii și înainte de a prelua funcția de Președinte, nu mai pot rămîne în fruntea partidului.

...Funcția de șef de stat mă determină să încetez a exercita funcția de președinte al UMP.

...Sînt obligat să vă părăsesc. Fac acest lucru, pentru că este singura modalitate de a servi cu adevărat Franța”¹⁶.

¹⁶ http://sarkozy.fr/press/index.php?mode=cview&cat_id=3&press_id=170&lang=fr

Astfel, reglementarea legislativă privind compatibilitatea sau incompatibilitatea funcției de șef de stat cu cea de lider sau membru de partid **este o problemă de oportunitate** și ține exclusiv de competența Parlamentului, aceasta poate fi operată fie în Constituție, fie într-o lege organică.

În al patrulea rînd, examinînd oportunitatea proiectului de lege, Curtea Constituțională trebuia să se pronunțe și asupra respectării unității materiei constituționale. Consider că proiectul de lege cu privire la completarea art.81 alin.(1) din Constituție corespunde acestor rigori. Prevederea proiectului de lege nu intră în contradicție cu alte norme constituționale, mai mult ca atît, ea se înscrie logic în dispozițiile art.1 alin.(3), care statuează pluralismul politic ca valoare supremă, art.5 alin.(1), care consacră incompatibilitatea pluralismului politic cu dictatura și, în special, cu totalitarismul, art.41 alin.(7), care prevede posibilitatea stabilirii incompatibilității funcțiilor publice cu calitatea de membru de partid, și art.54 din Constituție, în care sînt specificate condițiile ce trebuie respectate la impunerea prin lege a unor astfel de incompatibilități.

În baza celor expuse, consider că proiectul de lege constituțională trebuia să obțină un aviz favorabil, deoarece se încadrează în limitele de revizuire a Constituției. De asemenea, consider că adoptarea legii constituționale cu privire la suspendarea calității de membru de partid de către Președintele Republicii pe durata exercitării mandatului este o problemă de oportunitate și ține de resortul Parlamentului Republicii Moldova.

JUDECĂTOR AL CURȚII CONSTITUȚIONALE

Victor PUȘCAȘ

Chișinău, 3 aprilie 2008.